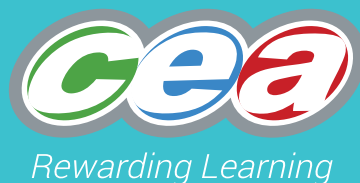

GCSE

Sonraíocht GCSE CCEA

Sláinte agus Cúram Sóisialta

Le teagasc den chéad uair ó Mheán Fómhair 2017
Le measúnú den chéad uair Samhradh 2018
Le bronnadh den chéad uair Samhradh 2019
Cód Ábhair: 0003

Is é atá sa doiciméad seo, aistriúchán ar Chaibidil 3, Inneachar Ábhair, den tSonraíocht.

3 Inneachar Ábhair

Tá an cúrsa seo roinnte againn ina dhá aonad. Tugtar anseo thíos an t-inneachar atá i ngach aonad agus na torthaí foghlama a bhaineann leo.

3.1 Aonad 1: Forbairt Phearsanta, Sláinte agus Folláine

San aonad seo, fiosraíonn daltaí forbairt dhaonna ar fud chéimeanna na beatha. Fiosraíonn siad fosta tosca a théann i bhfeidhm ar shláinte agus ar fholláine, agus caidrimh agus tionchar mórathruithe saoil san áireamh.

Inneachar	Torthaí Foghlama
<p>Forbairt dhaonna</p> <p>Tosca a théann i bhfeidhm ar shláinte agus ar fholláine</p>	<p>Ba chóir go mbeadh daltaí in ann:</p> <ul style="list-style-type: none"> • príomhchéimeanna na beatha agus aoisraon gach céime a shainaithint: <ul style="list-style-type: none"> – naíonacht (0–3 bliana); – aois an pháiste (4–10 mbliana); – ógántacht (11–18 mbliana); – luath-aosacht (19–39 bliain); – meánaosacht (40–64 bliain); agus – seanaosacht (65+ bliain); • anailís a dhéanamh ar phatrúin ionchais na forbartha fisicí, intleachtúla, mothúchánaí agus sóisialta i ngach céim den bheatha; • an téarma sláinte agus folláine a shainmhíniú; • anailís a dhéanamh ar an dóigh a bhféadfadh na tosca iompraíochta seo a leanas dul i bhfeidhm ar shláinte agus ar fholláine fhisiceach, mhothúchánach agus shóisialta: <ul style="list-style-type: none"> – mí-úsáid alcóil; – aiste shláintiúil bia agus aiste mhíshláintiúil bia; – úsáid drugaí neamhdhleathacha; – gníomhaíocht agus neamhghníomhaíocht fhisiceach; agus – caitheamh tobac; agus • anailís a dhéanamh ar an dóigh a bhféadfadh na tosca iompraíochta seo a leanas dul i bhfeidhm ar shláinte agus ar fholláine fhisiceach, mhothúchánach agus shóisialta: <ul style="list-style-type: none"> – truailliú; – guaiseacha ceirde; agus – suíomh geografach.

Inneachar	Torthaí Foghlama
<p>Tosca a théann i bhfeidhm ar shláinte agus ar fholláine (ar lean.)</p> <p>Caidrimh</p>	<p>Ba chóir go mbeadh daltaí in ann:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anailís a dhéanamh ar an dóigh a bhféadfadh na tosca fisiceacha seo a leanas dul i bhfeidhm ar shláinte agus ar fholláine fhisiceach, mhothúchánach agus shóisialta: <ul style="list-style-type: none"> – tinneas nó galar ainsealach (agus diaibéiteas chineál II, oistéapórosis, galar corónach croí, néaltrú agus asma san áireamh); agus – riochtaí faighte le hoidhreacht go géiniteach (agus diostróife mhatánach Duchenne agus fiobróis chisteach san áireamh); • anailís a dhéanamh ar an dóigh a bhféadfadh na tosca socheacnamaíocha seo a leanas dul i bhfeidhm ar shláinte agus ar fholláine fhisiceach, mhothúchánach agus shóisialta: <ul style="list-style-type: none"> – cultúr agus eitneacht; – fostaíocht agus dífhostaíocht; – ioncam; agus – dálaí tithíochta; • na cineálacha caidrimh seo a leanas a d'fhéadfadh a bheith ag duine a shainnithint agus cur síos a dhéanamh orthu, agus caidrimh i gcomhthéacsanna cultúrtha san áireamh: <ul style="list-style-type: none"> – teaghlach; – cairdeas; – dlúth-chaidreamh nó caidreamh collaí; agus – caidreamh oibre; • luacháil a dhéanamh ar an dóigh a bhféadfadh tionchar dearfach a bheith ag caidrimh ar fhorbairt shóisialta agus mhothúchánach duine; agus • luacháil a dhéanamh ar éifeachtaí caidreamh mífholláin nó mí-úsáide ar shláinte agus ar fholláine fhisiceach, intleachtúil, mhothúchánach agus shóisialta duine, lena n-áirítear: <ul style="list-style-type: none"> – mí-úsáid páistí (fisiceach, mothúchánach, collaí agus faillí); – foréigean baile; agus – bulaíocht ar scoil nó san áit oibre.

Inneachar	Torthaí Foghlama
<p>Mórathruithe saoil agus foinsí tacaíochta (ar lean.)</p>	<p>Ba chóir go mbeadh daltaí in ann:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eolas agus tuiscint a léiriú ar an tacaíocht is féidir le daoine atá ag déileáil le hathruithe saoil a bheith ag súil léi ó na hearnálacha seo: <ul style="list-style-type: none"> – reachtúil; – príobháideach; – deonach; – neamhfhoirmiúil; agus – grúpaí féinchabhracha; • an t-eolas agus an tuiscint atá acu ar an tacaíocht a chuireann na hearnálacha seo ar fáil do dhaoine atá ag déileáil le hathruithe saoil a chur i bhfeidhm; • eolas agus tuiscint a léiriú ar na cineálacha tacaíochta seo a leanas a thairgeann na hearnálacha seo: <ul style="list-style-type: none"> – tacaíocht mhothúchánach; – comhairle agus faisnéis; – cuidiú praiticiúil; – cúram leighis; agus – cúram sóisialta; agus • an t-eolas agus an tuiscint atá acu ar na cineálacha tacaíochta, a bhfuil liosta díobh thuas, a chur i bhfeidhm ar dhaoine atá ag déileáil le hathruithe saoil.

3.2 Aonad 2: Ag Obair sna hEarnálacha Sláinte, Cúram Sóisialta agus Luathbhlianta

San aonad seo, forbraíonn na daltaí a dtuiscint ar shaol na hoibre in earnáil na sláinte, earnáil an chúraim shóisialta agus earnáil na luathbhlianta agus ar an dóigh a riartar ar na riachtanais atá ag grúpaí éagsúla úsáideoirí seirbhísí. Foghlaimíonn daltaí faoi réimse ról phoist sna seirbhísí sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta agus faoin dóigh a gcuireann cleachtóirí luachanna an chúraim i bhfeidhm.

Déantar an t-aonad seo a mheasúnú go himmheánach trí mheasúnú rialaithe.

Cuireann muid amach teideal an tasc measúnú rialaithe ar an 1 Nollaig. Cuireann muid tasc agus treoir ar mheasúnú nua amach gach bliain.

Inneachar	Torthaí Foghlama
<p>Riachtanais na n-úsáideoirí seirbhísí a shainaithint agus riar a dhéanamh orthu</p>	<p>Ba chóir go mbeadh daltaí in ann:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na príomhghrúpaí úsáideoirí seirbhísí sna hearnálacha sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta a shainaithint, lena n-áirítear: <ul style="list-style-type: none"> – páistí agus teaghlaigh; – daoine aosta; – daoine a bhfuil deacrachtaí meabhairshláinte acu; – daoine atá faoi mhíchumas foghlama; – daoine atá faoi mhíchumas fisiceach; – daoine a bhfuil tinnis ainsealacha orthu; agus – daoine a bhfuil néaltrú orthu; agus • eolas agus tuiscint a léiriú ar na riachtanais seo a leanas atá ag gach grúpa úsáideoirí seirbhísí: <ul style="list-style-type: none"> – fisiceach; – intleachtúil; – mothúchánach; agus – sóisialta.

Inneachar	Torthaí Foghlama
<p>Soláthar seirbhísí comhtháite sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta</p>	<p>Ba chóir go mbeadh daltaí in ann:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anailís a dhéanamh ar an dóigh a riarann seirbhísí comhtháite sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta ar riachtanais grúpaí úsáideoirí seirbhísí: <ul style="list-style-type: none"> – an earnáil reachtúil seirbhísí DG; otharlanna; seirbhísí sóisialta; ionaid chúram lae; agus naíscóileanna; – an earnáil neamhspleách tithe cúraim; ionaid phríobháideacha chúram lae; cleachtóirí príobháideacha; naíolanna; agus eagraíochtaí deonacha, mar shampla Action on Hearing Loss, Age NI, Marie Curie, Barnardo's, Mencap, Praxis Care nó RNIB; agus – an earnáil neamhfhoirmiúil páirtí; teaghlach; cairde; agus comharsana; agus • luacháil a dhéanamh ar éifeachtacht na seirbhísí le riar ar riachtanais úsáideoirí seirbhísí.

Inneachar	Torthaí Foghlama
<p>Rochtain ar sheirbhísí sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta agus bacainní ar rochtain</p>	<p>Ba chóir go mbeadh daltaí in ann:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na dóigheanna seo a leanas ina mbíonn rochtain ag úsáideoirí seirbhísí ar sheirbhísí sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta a mhíniú: <ul style="list-style-type: none"> – féin-atreorú; – atreorú gairmiúil; – atreorú tríú páirtí; agus – athghairm; • eolas agus tuiscint a léiriú ar na bacainní seo a leanas ar rochtain ar sheirbhísí agus iad seo a chur i bhfeidhm ar na grúpaí úsáideoirí seirbhísí: <ul style="list-style-type: none"> – suíomh geografach; – easpa eolais; – easpa iompair; – costas ar úsáideoirí seirbhísí; – deacrachtaí cumarsáide; – deacrachtaí síceolaíochta; agus – easpa acmhainní sa tseirbhís; agus • anailís a dhéanamh ar dhóigheanna ar féidir le seirbhísí cuidiú le húsáideoirí bacainní ar rochtain a shárú trí: <ul style="list-style-type: none"> – rochtain idirlín, rochtain teileafóin 24 uair an chloig nó iompar chuig seirbhísí a chur ar fáil; – fógraíocht a dhéanamh faoi sheirbhísí; – litríocht a chur ar fáil; – iompar, tiománaithe deonacha agus seirbhísí for-rochtana a chur ar fáil; – maoiniú a mhéadú; – faisnéis a chur ar fáil i dteangacha éagsúla agus i bhformáidí éagsúla nó aistritheoir nó ateangaire a chur ar fáil; agus – foireann a oiliúint agus pléadálaithe a úsáid, ar a n-áirítear baill teaghlaigh agus cúramóirí.

Inneachar	Torthaí Foghlama
<p>Róil phoist chleachtóirí</p>	<p>Ba chóir go mbeadh daltaí in ann:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eolas agus tuiscint a léiriú ar na róil atá ag réimse cleachtóirí sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta, i dtaca leis na grúpaí úsáideoirí seirbhísí, mar shampla: <ul style="list-style-type: none"> – oibrithe cúraim baile; – cúntóirí cúraim – oibrithe tacaíochta; – altraí <ul style="list-style-type: none"> altraí páistí; altraí aosach; altraí do dhaoine faoi mhíchumas foghlama; altraí meabhairshláinte; cnáimhsigh; altraí scoile; agus altraí ceantair; – oibrithe sóisialta; – dochtúirí <ul style="list-style-type: none"> DGanna nó dochtúirí otharlainne; – cleachtóirí luathbhlianta <ul style="list-style-type: none"> oibrithe súgartha; cúntóirí náiolainne; agus ceannairí grúpa súgartha; – cleachtóirí comhghaolmhara sláinte <ul style="list-style-type: none"> fiaclóirí; teiripeoirí saothair; radagrafaihte; teiripeoirí urlabhra agus teanga; diaitéitigh; coslianna; cógaiseoirí; agus fisiteiripeoirí; agus
<p>Luachanna cúraim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • eolas agus tuiscint a léiriú ar na luachanna cúraim atá mar bhonn agus taca ag gach cleachtas sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta, lena n-áirítear cur chun cinn: <ul style="list-style-type: none"> – cearta an duine aonair; – cleachtas in aghaidh leithcheala a bhaineann le cine, creidiúintí, inscne, míchumas, cumas cogaíoch, meabhairshláinte agus gnéasacht; – meas agus dínit; agus – cumarsáid éifeachtach.

Inneachar	Torthaí Foghlama
Luachanna cúraim (ar lean.)	Ba chóir go mbeadh daltaí in ann: <ul style="list-style-type: none"> • anailís a dhéanamh ar an dóigh ar féidir le baill foirne na luachanna cúraim a chur i bhfeidhm ina gcuid oibre laethúla le húsáideoirí seirbhísí; agus
Cumhdach	<ul style="list-style-type: none"> • eolas agus tuiscint a léiriú ar fhreagrachtaí cumhdaigh foirne i suíomhanna sláinte, cúram sóisialta agus luathbhlianta.

